

(Дж. Гілфорд, В. Дружинін, О. Клепиков, І. Кучерявий, О. Левченко, В. Моляко, Є. Яковлева та інші підкреслюють важливість для становлення кожної особистості, реалізації її творчого потенціалу, а також формування уявлень відносно естетичних цінностей, почуттів, оцінок, смаків, розширення інтересів та стимулювання потреб щодо самовираження у різноманітних видах творчої діяльності.

При цьому необхідно наголосити, що творчою може бути тільки вільна особистість, а результативність розвитку її творчого потенціалу, безумовно, залежить від меж відповідної свободи та внутрішньої (психологічної, художньо-творчої) розкритості людини у здійснюваній нею діяльності, яку ще називають спонтаністю.

Відтак, для творчо розвиненої особистості є дуже важливими постійна актуалізація свого творчого потенціалу та набуття додаткових творчих якостей, що сприяють досягненню творчих результатів в одному чи декількох видах творчої діяльності. Отже, у процесі творчого розвитку особистості необхідно розробити відповідну систему, яка включала б в себе такі важливі аспекти, як: мотивація відносно творчої діяльності шляхом формування творчих потреб; активізація творчого потенціалу особистості, удосконалення творчих здібностей кожної людини та інші.

Таким чином, підсумовуючи зазначене слід підкреслити, що діяльнісний підхід робить якіснішим гармонійний творчий розвиток кожної людини з таких позицій, як: а) продуктивна, що зорієнтована на кінцевий результат діяльності й тлумачиться як спроможність до передачі певних знань і формування виокремлених типізованих умінь та навичок - при цьому в якості засад виступає те, що вже було вироблене суспільством та потребує трансляції до нового покоління; б) процесуальна, котра орієнтує на побудову і організацію процесу засвоєння знань, умінь та навичок - у такому випадку індивід є відповідальним не лише за кінцевий результат, але і за процес його отримання, виходячи із взаємозалежності власне процесу та результату; в) творчо-розвивальна, яка зорієнтована на організацію та здійснення розвитку особистісно-творчих якостей, здібностей, інтенцій, коли індивід, враховуючи способи творчих проявів та самовизначення, оптимізує їх певними творчорозвивальними засобами; г) саморозвивальна, відповідно до якої особа сприймається як людина, здатна брати на себе управління своїм розвитком - по суті, саме у цьому процесі концентрується і її перетворювальне, творче ставлення до самої себе.

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЬСЬКИХ КАДРІВ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

Сучасні реформаційні освітні процеси, що відбуваються в Україні, пов'язані зі створенням Нової української школи та спрямовані на виховання й розвиток всебічно розвиненої творчої особистості, людини з відповідальною громадянською позицією, стійкими морально-етичними якостями, конкурентоспроможною на ринку праці. Головним чинником успішності таких змін є якісна професійна підготовка творчої генерації вчителів, здатних до перетворень. Це зумовлює потребу в удосконаленні змісту, форм і методів зазначеної підготовки, що неможливо без вивчення вітчизняного педагогічного досвіду з питань підготовки вчительських кадрів.

Особливий дослідницький інтерес становить перша чверть ХХ ст., період «ренесансу української педагогіки», коли в педагогічній думці були сформульовані концептуальні засади національної освіти і виховання, впроваджено ідеї щодо створення інноваційного типу загальноосвітнього навчального закладу - Єдиної трудової школи, сформовано національну систему педагогічної освіти.

Ретроспективний історико-педагогічний аналіз процесів перебудови системи шкільної освіти України засвідчує, що українську школу початку ХХ ст. було створено як: єдину (забезпечення виховання, гармонійного розвитку дітей, незалежно від соціального та іншого становища їхніх батьків з можливістю вільного переходу від нижчого до вищого ступеня цієї школи); виховну (цікаве викладання, вміння захопити, вразити учня, дати можливість дитині проявити своє «Я»); естетичну (створення умов для творчого розвитку та саморозвитку учня за допомогою естетичного переживання); трудову (формування знання про працю, загальне трудове виховання). Успішність реформаційних процесів пов'язувалася насамперед з підвищенням кваліфікації вчителів, інноваційним характером їх професійної підготовки, формуванням вчителя, здатного на високому рівні організувати і здійснювати педагогічну дію [1].

Важливим напрямом діяльності вищих навчальних закладів у першій чверті ХХ ст. стало вироблення чіткої концепції підготовки педагогічних кадрів, у центрі якої провідне місце посідав професійний авторитет майбутнього вчителя-вихователя. Складниками навчальних планів та програм вищої педагогічної школи були навчальні курси з педагогіки, методики викладання та предмети, що ознайомлювали майбутнього вчителя із системою впливу на почуттєву сферу дитини, формували морально-етичні переконання особистості педагога [2]. Система знань, практичних умінь і навичок, якими оволодівали майбутні вчителі, сприяли формуванню їхньої готовності до застосування особистісно-орієнтованого підходу до процесу навчання, що гарантувало творчу активність учнів.

Вагому роль у процесі професійної підготовки майбутніх учителів відігравали предмети художньо-естетичного спрямування. Це забезпечувало вчителю єдиної трудової школи вміння володіння методикою і технікою їх викладання. Наприклад, програма практичних занять на літніх курсах для підготовки вчителів єдиної трудової школи передбачала вивчення таких предметів: «Практичні заняття з ліплення», «Народні танці», «Виготовлення історичних костюмів і декорацій», «Малювання на дошці», «Роботи на землі та піску», «Дуття скла» тощо. Визначальним чинником становлення майстерності вчителя вважалася його креативність, зацікавленість у розширенні творчих меж і підвищенні ефективності своєї професійно-педагогічної діяльності [4].

Отже, в сучасних умовах становлення української школи нового типу пріоритетними напрямками є: удосконалення змісту професійної підготовки педагогічних кадрів шляхом введення предметів художньо-естетичного спрямування; запровадження естетичного виховання як невід'ємної складової творчого розвитку особистості.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Зотін М. Педагогічна освіта в Україні / М. Зотін. - Х.: Держвидав України, 1926.-212 с.
2. Лаврінченко О.А. Історія педагогічної майстерності : навч. посіб. для студ. пед. ВНЗ, аспірантів, вчителів / Олександр Лаврінченко. - К.: Богданова А.М., 2009. - 328 с.
3. Русова С. Нова школа/Софія Русова. - К.: Укр. школа, 1917.-20 с.
4. ЦДАВО України. - Ф. 166. - Оп. 1. - Спр. 404. - 3 арк.

УДК[001:373]-043.86(477):(091)

Ю. В. Грищенко, м. Київ

РОЗВИТОК НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ШКІЛ В УКРАЇНІ:

ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Розвиток вітчизняної науково-педагогічної галузі пов'язаний з розвитком науково-педагогічних шкіл на базі галузевих інститутів Національної академії педагогічних наук України та вищих педагогічних навчальних закладів, де сконцентровано потужну творчу енергію вчених координується їх діяльність у процесі наукового пошуку, створюється сприятливе середовище для розкриття креативних здібностей молодих науковців, ініціюються нові напрями наукових розробок, актуальних перспективних наукових досліджень, спрямованих на вирішення освіти' проблем.

Досліджуючи особливості розвитку науково-педагогічних шкіл ми погоджуємося з думкою Є. Хрикова, який вважає, що усі базові ознаки наукової школи мають бути властиві й науково-педагогічній школі, а понятті «науково-педагогічна школа» слово «педагогічна» акцентує увагу на предметі дослідження - педагогічних явищ [5, с. 2].

За твердженням А. Бойко, «наукова школа з будь-якої галузі знань і її педагогічний феномен, оскільки в її основі - наукова й навчальна діяльність, де відбувається сприйняття і засвоєння, виникнення і перевірка нових знань, ідей, теорій, а також їх запровадження в практику» [2, с. 5].

О. Дубасенюк розглядає науково-педагогічні школи «як форми організації колективної наукової праці дослідників під керівництвом лідера школи, котрий постає автором програмності стратегічної концепції» [3, с. 65-66.]. Вчена також зазначає, що наукові школи є осередками інноваційних процесів у системі вищої освіти і здійснюють значний вплив на розвиток Науки, активно вирішують проблему підготовки нових поколінь учених.

Досліджуючи розвиток наукових шкіл в педагогіці, С. Гончаренко окреслив систему базових критеріїв визначення науково-педагогічної школи, яка має включати:

- створення навчальних матеріалів різного характеру, які дістали й нижня на національному і регіональному рівнях і які повністю бешечують навчальний процес з блоку навчальних дисциплін, які вмовлять зміст освітнього процесу з певної спеціальності (спеціальностей);

- використання оригінальної або творчо адаптованої методики викладання (як загальнопедагогічної, так і спеціальної) з неодмінними елементами розвиваючого навчання і застосуванням сучасних засобів комунікації науковому співтовариству;

- ведення викладацької діяльності з блоку навчальних дисциплін, які вмовлять освітнє і змістове ядро програми певної спеціальності (спеціальностей) протягом терміну підготовки спеціаліста;

- рекрутування нових членів співтовариства, в тому числі й з іноземного контингенту свого вищого навчального закладу до закінчення навчання першої хвилі фахівців вищої кваліфікації;

- проведення поряд з науково-практичними і науково-теоретичними конференціями різних заходів (регіонального, міжуніверситетського і вищого рівня), в тому числі постійно діючого внутрішньоуніверситетського чи міжінститутського семінару, переважно науково-методичного характеру, в ході яких реалізується функція тиражування педагогічних ідей [4, с. 22-23].

Отже, такий підхід вченого до визначення базових критеріїв науково-педагогічних шкіл дозволяє окреслити особливості їх розвитку і наступності.

Досліджуючи розвиток наукових шкіл вищих педагогічних навчальних закладів Східної України ХХ ст., О. Гнізділова означила основні напрями діяльності науково-педагогічної школи, які зумовлюють зміст і специфіку її роботи та дозволяють її ідентифікувати: здійснення наукових досліджень із пріоритетних напрямів розвитку педагогічної науки, інноваційної діяльності; пробка наукових, освітніх програм і проектів, освітніх стандартів; підготовка наукових доктрин, концепцій, інноваційних програм; запровадження оригінальної або творчо адаптованої методики викладання з